

19.12.2005

213/4/04

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Håkan Stoor

LÄÄKETIETEELLISEN ASiantuntijalausunnon perusteleminen

1

KANTELU

Kantelija arvosteli 22.1.2004 lähettämässään kirjeessä Terveystieteiden tutkimuskeskuksen Lahden käräjäoikeudelle antamaa lausuntoa sekä lausunnon perusteena olevia asiantuntijalausuntoja, joita hän piti epäasianmukaisina. Erityisesti kantelija arvosteli oikeusturvakeskukseen pysyvän asiantuntijan, dosentti A:n lausunnossa olevaa viittausta somatoformiseen häiriöön kantelijan oireiden mahdollisena selittäjänä.

Kantelija pyysi myös oikeusasiamiestä selvittämään, oliko asiantuntijoilla tai oikeusturvakeskukseen ylilääkärillä sellaisia yhteyksiä vakuutusyhtiöihin, joiden perusteella heidät olisi katsottava esteellisiksi.

- - -

3

RATKAISU

Käsitykseni mukaan dosentti A:n lausunnossa esitetty arvio kantelijan työkyvyttömyyden syistä on annettu A:lle asiantuntijana kuuluvan harkintavallan puitteissa. Tämän vuoksi en pidä hänen menettelyään lainvastaisena. Mielestäni A:n olisi kuitenkin ollut parempi menetellä siten, että hän olisi lausunnossaan selkeämmin tuonut esiin, että somatoformisen häiriön osalta kyse oli vaikutelmasta, jonka paikkansapitävyyttä on tarpeen selvittää, ennen kuin varsinaista johtopäätöstä asiasta voidaan tehdä.

Muilta osin asiassa ei ole ilmennyt oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä.

4

PERUSTELUT

4.1

Käräjäoikeuden lausuntopyyntö

Lahden käräjäoikeus pyysi Terveystieteiden tutkimuskeskukselta lausuntoa siitä, oliko kantelijan työkyvyttömyyden muuhun kuin sellaisen fysioterapeutin työhön, jota hän teki ennen 18.6.1999 tapahtunutta liikennevahinkoa sekä siitä, mihin työhön hän mahdollisesti oli työkyinen.

Lisäksi käräjäoikeus pyysi lausuntoa kivun ja säryn vaikeusasteesta sekä eräiden lääketieteellisten tutkimusten tarpeellisuudesta.

Asia jäi sittemmin käräjäoikeuden antamalla päätöksellä sillensä.

4.2

Dosentti A:n asiantuntijalausunto

4.2.1

Lausunnon sisältö

Oikeusturvakeskukselle 12.7.2003 antamassaan lausunnossa dosentti A selosti ensin kantelijaa hoitaneiden lääkäreiden tekemiä diagnooseja ja heidän määräämiään hoitoja. Kantelijan arvosteleva kohta dosentti A:n lausunnossa kuului seuraavasti:

" Yhteenvedona edellisestä totean, että kantelija on saanut 18.6.1999 autokolarissa kaularangan retkahduksesta vamman, johon on liittynyt CV-VI hermojuurten tai hartiapunoksen venytysvamma. Siitä hänelle aiheutui ohimenevästi yläraajan lihasvoiman heikkoutta ja kipua. Sittemmin hermovamma on parantunut. Tästä huolimatta kantelijalle on jäänyt laaja-alaiset kipuoireet ja yläraajan motoriikan kömpelyyttä, jotka eivät johdu hermojen toimintahäiriöstä. Kliininen neurologinen ja neurofysiologien tutkimus ovat osoittaneet hermoston toiminnan normaaliksi. Vaikutelmaksi jää, että kysymyksessä on somatoforminen häiriö eli oireet ovat ylikorostuneet ja ristiriidassa tehtyjen objektiivisten löydösten kanssa. Tätä havaintoa tukevat lukuista hoidot – lääkkeet fysioterapiat ja puudutushoidot, jotka ovat olleet tuloksettomia. Somatoforminen häiriö selittyy parhaiten ko. henkilön persoonallisuuden ja tunne-elämään liittyvillä seikoilla, jotka ovat kantelijan kohdalla jääneet täysin selvittämättä, mitä on myös pidettävä puutteena häntä hoitavien lääkäreiden työskentelyssä.

Vastauksena tehtyihin kysymyksiin totean seuraavaa:

1) Kantelija on työkyvytön, mutta ei niskan retkahdusvamman jälkitilan vuoksi. Työkyvyttömyys selittyy muilla syillä, jotka ovat jääneet selvittämättä. Viittaaan yhteenvedossa mainitsemaani somatoformiseen häiriöön."

4.2.2

Arviointi

Arvioinnin perusteena olevat oikeusohjeet

Terveystieteiden tutkimuskeskukselle annettun lain (559/1994) 23 §:n 2 momentin mukaan sosiaali- ja terveysministeriö voi antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä ja ohjeita siitä, mitä laillistetun lääkärin ja hammaslääkärin tulee ottaa huomioon antaessaan todistuksia ja lausuntoja sekä muutoinkin harjoittaessaan ammattiaan. Tällaisia määräyksiä tai ohjeita ei ole annettu.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksen pysyvä asiantuntija ei ole viranomainen, vaan hänen asemansa perustuu Terveydenhuollon oikeusturvakeskuksesta annetun asetuksen (1121/1996) 19 §:ään. Tämän säännöksen mukaan oikeusturvakeskus voi kutsua pysyviksi asiantuntijoiksi enintään neljäksi vuodeksi kerrallaan tunnetusti taitavia ja kokeneita henkilöitä, jotka edustavat oikeusturvakeskuksen kannalta merkityksellistä tieteellistä tai muuta asiantuntemusta. Pysyväksi asiantuntijaksi suostunut henkilö on velvollinen antamaan edustamaansa alaa koskevaa asiantuntija-apua oikeusturvakeskukselle ja lääninhallituksille.

Käsitykseni mukaan oikeusturvakeskuksen pysyvä asiantuntija suorittaa perustuslain 109 §:ssä tarkoitettua julkista tehtävää. Asiantuntijatehtävä liittyy oikeusturvakeskuksessa tai lääninhallituksissa – viranomaisissa – käsiteltäviin asioihin. Tämän vuoksi katson, että perustuslain 21 §:ssä oleva asianmukaisuusvaatimus koskee myös pysyvän asiantuntijan lausunnon antamista. Asianmukaisuuteen kuuluu muun muassa lausunnon riittävä ja johdonmukainen perustelevuus.

Asiantuntijalääkäri vastaa lausuntojensa sisällöstä myös lääkärikoulutuksensa ja ammatinharjoittamisvastuunsa perusteella (Eduskunnan oikeusasiamiehen kertomus 1997, s. 197–198). Tässä asiassa en ole kuitenkaan pitänyt tarpeellisena hankkia sellaista selvitystä, että voisin arvioida dosentti A:n lausunnon lääketieteellistä sisältöä. Sen sijaan olen arvioinut sitä viranomaiselle annettavalle lausunnon asetettavien yleisten vaatimusten perusteella.

Asiantuntijalausunnon asianmukaisuus

Dosentti A on siis arvioinut, että kantelijan oireet ja hänen työkyvyttömyytensä eivät johdu 18.6.1999 tapahtuneesta autokolarissa saaduista vammoista. Nähdäkseni A on perustellut tämän johtopäätöksensä asianmukaisesti.

Sen sijaan pidän ongelmallisena lausunnossa olevaa viittausta mahdolliseen somatoformiseen häiriöön kantelijan oireiden ja työkyvyttömyyden selittäjänä. Lausunnossaan dosentti A perusteli näkemystään vain sillä, että kantelijan oireiden ja objektiivisten löydösten välillä oli ristiriitaa ja että kantelijan hoidot olivat jääneet tuloksettomiksi. Hän totesi, että somatoforminen häiriö selittyy parhaiten ko. henkilön persoonallisuuden ja tunne-elämään liittyvillä seikoilla, jotka olivat kantelijan kohdalla jääneet täysin selvittämättä.

Oikeusasiamiehelle 29.9.2005 antamassaan selityksessä dosentti A totesi, että käyttäessään lausunnossaan ilmaisua somatoforminen hän ei ole tarkoittanut psykiatrisen tautiluokituksen mukaista määritelmää. Hän ei ole myöskään tarkoittanut, että kyseessä olisi "psykogeeninen oire" (psykkisten tekijöiden aiheuttama, lisäys tässä). Neurologina hän on halunnut ilmaista olemassa olevan ristiriidan objektiivisten löydösten ja potilaalla todetun

toimintakyvyn menetyksen suhteen. A:n mukaan somatisaatio on sekä neurologinen että psykiatrien asiantuntemukseen liittyvä häiriö, joka on lääketieteessä laiminlyöty alue. Hän kertoi pitkäaikaisessa asiantuntijatyössään kohdanneensa enenevästi laiminlyöntejä somatisaation suhteen, johon syynä ovat vallitsevat asenteet.

Terveysturvakeskuksen lausunnon mukaan asiantuntijalausunnoissa esitettyjen kannanottojen tulee olla asianmukaisesti perusteltuja kokemusperäisen tai tutkimuksiin perustuvan tiedon perusteella. Oikeusturvakeskuksen näkemyksen mukaan kliinisen alan asiantuntija voi esittää asiantuntijalausunnossaan kaiken asiassa kertyneen tiedon pohjalta myös esimerkiksi oman merkittävään kokemukseensa perustuvan vaikutelmansa, joskin samalla on asianmukaista tuoda esiin, että kyse on vaikutelmasta, jonka paikkansapitävyyttä on tarpeen selvittää, ennen kuin varsinaista johtopäätöstä asiasta voidaan tehdä.

Yhdyn oikeusturvakeskuksen esittämään näkemykseen. Käsitykseni mukaan dosentti A on lausunnossaan esittänyt pitkäaikaiseen kokemukseensa perustuvan arvion kantelijan työkyvyttömyyden syistä. Tämän vuoksi katson, että hän on antanut lausuntonsa hänelle asiantuntijana kuuluvan harkintavallan puitteissa. Mielestäni olisi kuitenkin ollut parempi, jos hän olisi selkeämmin tuonut esiin, että kyse oli vaikutelmasta, jonka paikkansapitävyyttä on tarpeen selvittää, ennen kuin varsinaista johtopäätöstä asiasta voidaan tehdä.

4.3

Dosentti B:n asiantuntijalausunto

Kantelija arvosteli dosentti B:n asiantuntijalausuntoa siitä, että siinä todetaan, että sidekudoksen venähdysvamma paranee terveessä kudoksessa noin kahdessa kuukaudessa vamman syntymisestä lukien ja että kantelijan hermovaurio olisi objektiivisesti parantunut 21.2.2002. Kantelijan mielestä hänen vammansa on hermoperäinen, ei sidekudosperäinen.

Saadun selvityksen perusteella miinulla ei ole dosentti B:n asiantuntijalausunnon osalta syytä epäillä lainvastaista menettelyä tai velvollisuuksien laiminlyöntiä.

4.4

Terveysturvakeskuksen lausunto

Terveysturvakeskus totesi Lahden käräjäoikeudelle 17.7.2003 antamassaan lausunnossa pysyvien asiantuntijoidensa arvioihin viitaten, että on erittäin epätodennäköistä, että kantelijalle 18.6.1999 sattuneen liikennevahingon ja hänellä myöhemmin ilmenneiden ja sittemmin 21.2.2000 jälkeenkin jatkuneiden, laaja-alaisten niskan, oikean hartian ja oikean yläraajan kipujen välillä olisi syy-yhteys, vaan niiden on katsottava johtuvan siitä riippumattomasta viasta tai sairaudesta, jonka tarkempi syy on jäänyt selvittämättä.

Oikeusasiamiehelle antamassaan selvityksessään Terveystieteiden tutkimuskeskuksen oikeusturvakeskus toteaa, että antaessaan lausuntoa Lahden kärjäoikeudelle se on tukeutunut dosentti B:n antaman lausunnon johtopäätöksiin. Se ei ole lausunnossaan esittänyt dosentti A:n esittämää näkemystä siitä, että kantelijan työkyvyttömyys voisi selittyä somatoformisella häiriöllä.

Käsitykseni mukaan oikeusturvakeskuksen lausunnossa on kantelijan työkykyä koskevan kysymyksen vastattu viittaamalla dosentti B:n käsitykseen, joka poikkesi dosentti A:n näkemyksestä. Sen sijaan lausunnon yleisessä osassa todetaan edellä kerrotulla tavalla, että kantelijan oireet johtuvat viasta tai sairaudesta, jonka tarkempi syy on jäänyt selvittämättä. Tämän käsityksensä tueksi oikeusturvakeskus viittaa asiantuntijoiden lausunnossa esitettyihin arvoihin, jotka olivat kärjäoikeuden ja asianosaisten käytettävissä. Viittaus oireiden tarkempien syiden selvittämättömyyteen sisältyy nimenomaan dosentti A:n lausuntoon, jossa myös todetaan, että kyseessä saattaa olla somatoforminen häiriö. Tämän vuoksi pidän ymmärrettävänä kantelijan esittämää käsitystä siitä, että oikeusturvakeskus on tältä osin yhtynyt dosentti A:n lausuntoon.

Vaikka pidän oikeusturvakeskuksen lausuntoa edellä kerrotulla tavalla tulkinnanvaraisena, en kuitenkaan katso, että se olisi tältä osin menetellyt lainvastaisesti tai laiminlyönyt velvollisuuksiaan.

4.5

Esteellisyyttä koskevat väitteet

Saadun selvityksen perusteella minulla ei ole aihetta epäillä, että oikeusturvakeskuksen virkamiehet tai oikeusturvakeskuksen tässä asiassa käyttämät asiantuntijat olisivat olleet esteellisiä kantelussa tarkoitetulla tavoin.

5

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 4.2 esittämäni käsityksen dosentti A:n tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän hänelle jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän myös Terveystieteiden tutkimuskeskukselle tiedoksi jäljennöksen päätöksestäni.

Kirjeen liitteet palautetaan oheisena.